

בינת ההלכה

גליון מס' רפ פרשת ויקהל-פרה תשפ"ה יו"ל ע"י יצחק בירד דסקל - דיין ומו"צ

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

שלחן ערוך אורח חיים שיז, ה

עניבה מותר, דלאו קשר הוא. הגה: ואפילו אם עשה קשר אחד למטה, נוהגין בו היתר (אגור).

משנה ברורה סימן שיז (ס"ק כט) נוהגין בו היתר - וכתבו האחרונים הא דנוהגין היתר בקשר אחד למטה היינו דוקא כשעשוי להתיר בו ביום ומשום דע"י עניבה ע"ג קשר עדיין אינו נקרא מעשה אומן אבל אם היא לקיימא על איזה זמן כגון בלולב וכיוצא בו אסור לעשות קשר למטה אלא עניבה בלבד ורשאי לעשות שתי עניבות זה ע"ג זה וכן יש לנהוג:

פסקי תשובות אורח חיים סימן שיז אות יג

יג. קשירת והתרת אבנט ספר תורה

מ"ב סקכ"ט: עניבה על גבי קשר עדיין אינו נקרא מעשה אומן, אבל אם היא לקיימא על איזה זמן, כגון בלולב¹⁰⁹ וכיוצא בו, אסור לעשות קשר למטה, אלא עניבה בלבד. ואף על פי שהתיר השו"ע (בסעי' א') לעשות גם קשר כפול לצורך מצוה, היינו דווקא כשאי אפשר בענין אחר, וכמבואר שם במשנ"ב (סקי"ב).

ומכאן נלמד לענין קשירת הספר תורה באבנט, שיש לכתחילה ליזהר¹¹⁰ שלא לעשות 'עניבה על גבי קשר', לא¹¹¹ בשבת ויום טוב, וגם לא בימות החול (שהרי יבואו אח"כ לפתחו בשבת, וכשם ש'קושר' אסור, כן 'מתיר' אסור), אלא יכרוך האבנט בחוזה, ויתחוב¹¹² קצוות האבנט בתוך הכריכה ותו לא.

¹⁰⁹. וע"ע בענין אגד לולב לעיל הערה 13.

¹¹⁰. מנחת שבת סי' פ' ס"ק קנ"ה ומסיים "והעולם אין נזהרים בזה, ויש להודיעם שיש בזה חשש איסור", שו"ת זכרון יהודה ח"א סי' קס"ט, שו"ת לבושי מרדכי (תליתאני) סי' פ"א, נימוקי או"ח סק"א בשם אביו הדרכי תשובה זצ"ל שהקפיד על כך וכן בשם עוד צדיקים, שו"ת שלמת חיים סי' רצ"ו, שו"ת מהרש"ג ח"א סי' ס' אף שיש טעמים להתיר ראוי להחמיר, שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' י"ט, שו"ת באר משה ח"ו סי' נ"ה, ברית עולם מלאכת קושר אות ד'.

¹¹¹. אא"כ עתידים לקרוא בספר תורה זה במנחה, שהרי תוך כ"ד שעות ליכא איסור בעניבה על גבי קשר, אבל במנחה לא יעשו כן לכתחילה.

¹¹². ולא יעשה גם לא קשר אחד לפני תחיבת הקצוות, כי גם זה דינו כעניבה ע"ג קשר לרבים מן הפוסקים, וכדלעיל אות י"ב.

בינת ההלכה

גליון מס' רפ פרשת ויקהל-פדה תשפ"ה יו"ל ע"י יצחק בירד דסקל - דיין ומו"צ

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

ואם¹¹³ האבנט לא יחזיק היטב באופן כזה, רשאי לעשות קשר ועניבה על גביו, וכאמור, שלצורך מצוה התירו, ולכן כתבו כמה מגדולי זמנינו¹¹⁴ שיש ללמד זכות על אלו העושים כן תמיד, ואין גוערין בהם, כי בהעדר קשר ועניבה על גביו עלול להיות בזיון לספר תורה שלא תחזיק הכריכה כהוגן, כי אין כולם בקיאים לכרוך באבנט בחוזק, ויגלילה לכל מסורה, והנח להם לישראל.

ולדברי הכל אין¹¹⁵ להוציא ספר תורה אחר כשהוציאו ספר תורה שקשור בקשר ועניבה על גביו, ואפילו אם שלא במתכוין נעשה קשר על גבי קשר מהודק, רשאי¹¹⁶ להתירו, ולא יוציא ספר תורה אחר, אבל אם¹¹⁷ כוונה קשרוהו קשר על גבי קשר (קשר כפול), אם יש ספר תורה אחר בבית המדרש זה, יש להחליפו, ואם לאו רשאים להתירו, כי לצורך מצוה התירו גם לפתוח קשר כפול אם¹¹⁸ אינו עשוי לעולם, ואין להביא ספר תורה ממקום אחר, וגם¹¹⁹ אין לקרוא לגוי שיבוא לפתוח קשר זה, כי יש לימנע שיהיה יד גוי במקום הקודש.

ונכון¹²⁰ מאד מה שנפץ באחרונה לעשות אבנט לספר תורה הנתפס על ידי סקוטש או¹²¹ וויס, ובכך נמנע חששות דקושר ומתיר.

¹¹³ . חלק מן הפוסקים הנזכרים לעיל.

¹¹⁴ . נימוקי או"ח סק"א, קצוה"ש סי' קכ"ג הערה ט', שו"ת צי"א ח"ז סי' כ"ט, הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשש"כ פט"ו הערה קפ"ח, יסודי ישורון עמ' פ"ו.

¹¹⁵ . קצוה"ש (שם) ועוד פוסקים הנזכרים לעיל, ועיי"ש שמ"מ ספר תורה שמוציאין לקרות בו לעיתים רחוקות ביותר (עי' לעיל אות א' דיש אומרים שלמעלה מחצי שנה הו"ל כקשר שעשוי עולמית), יש להוציא ס"ת אחר אם יש שם בבית המדרש (ועיי"ש שזה כוונת הכה"ח סק"ט בשם רוח חיים), ובס' ארחות רבינו ח"א עמ' קמ"ח מביא שהגרי"י קנייבסקי זצ"ל העיר לאחד שקשר עניבה ע"ג קשר 'ספר נביא' שזה לכמה שבועות. ומכאן נלמד שיש למנוע מהגבאים מלקשור בעניבה על גבי קשר ספר תורה שגילו בו פסול, כי הרבה פעמים (כשיש עוד ספרי תורה שם) נשאר כן לזמן רב, וכן לכתחילה אין לפתוח בשמחת תורה האבנט הקשור על ספר תורה פסול, אם נקשר לפני זמן רב, וכל שכן אם קשור קשר על גבי קשר והוא יותר מז' ימים שאין לפתחו.

¹¹⁶ . כדלעיל אות י"א.

¹¹⁷ . יסודי ישורון שם.

¹¹⁸ . אמנם לדברי המשנ"ב (סקי"ג) בשם בית מאיר גם לצורך מצוה אין להתיר, אא"כ עשוי על מנת לפתוח תוך ז' ימים.

¹¹⁹ . ספר חיים על הלכות ספר תורה (למהר"ח פלאגי זצ"ל סי' א' אות י"ב) בשם סי' שבת של מי (בסוה"ס בהגהות יעקב לחק).

¹²⁰ . סי' ארחות רבינו שם בשם הגרי"י קנייבסקי זצ"ל, שו"ת רבבות אפרים ח"ה סי' ר"י.

¹²¹ . ועי' סי' קמ"ז אות א' בענין ווי ברזל באבנט של ספר תורה, ובענין אם שני הווים יש בהם אותיות ותיבות המתחברים יחד בעת הידוק הווים - עיין סי' ש"מ אות ט'.